

▣ **На данашњи дан 1997** - Умро је кинески државник Денг Сјаопинг, главни архитекта привредних реформи и силовитог економског успона Кине крајем 20. века. Најмногољуднијом земљом света руководио је од 1978. а са последње званичне руководеће функције повукао се 1990, али је његов пресудан утицај остао неспоран до смрти.

"Није важно да ли је мачка црна или бела, важно је да лови мишеве"

У раној младости 1920. радио је у фабрикама у близини Париза, где је 1922. постао члан Омладинске комунистичке лиге, а по повратку у отаџбину 1924. Комунистичке партије Кине. После студија у Москви, 1927. изабран је за секретара ЦК КП Кине и потом је био један од руководилаца Кинеске револуције и истакнути командант јединица кинеске Црвене армије. Члан Политбироа ЦК КП Кине постао је 1955. а 1956. генерални секретар, али је збачен 1966. у ултралевичарској Културној револуцији и послат у радни логор на "преваспитавање". Аутор је сада већ легендарне изјаве: "Није важно да ли је мачка црна или бела, све док лови мишеве" (1961). Рехабилитован је 1973. и постављен на функцију потпредседника владе, али га је са власти 1976. оборила "четворочлана банда" предвођена Маовом супругом Ђанг Ћин. У врх кинеске политике вратио се 1977. после Маове смрти и хапшења "четворочлане банде", а 1978. започео је гигантске политичке и економске реформе којима је преобразио Кину, учинивши је једном од економски најуспешнијих земаља света.

1473 - Рођен је пољски астроном Никола Коперник, творац хелиоцентричног система, једне од највећих прекретница у историји науке. Уместо Птоломејевог геоцентричног система, према којем је Земља центар васионе, он је после истраживања која је обавио по повратку са вишегодишњих студија у Италији - полазећи од теорије грчких астронома који су сматрали да је Сунце центар света око којег круже Земља и друге планете - осмислио хелиоцентрични систем. Према том учењу, Земља и планете крећу се

путањама у чијем је центру Сунце, а привидно кретање небеске сфере последица је кретања Земље. Тиме је ударио темеље модерне астрономије и основе за открића Јоханеса Кеплера и Исака Њутна о кретању небеских тела, али је његова теорија имала далекосежне последице и за остале природне науке и целокупан духовни развој човечанства. Његово учење је, уз мноштво следбеника, због злогласне римокатоличке инквизиције имало и мученике - Ђордана Бруна суд инквизиције послао је на ломачу, а Галилеа Галилеја под претњом смрти приморао да учење прогласи за заблуду. Римска црква је 1616. забранила сва дела која су за основу имала Коперниково учење. Дела: "Нарратио прима", "Де Револутионибус Орбиум Цоелестиум" (О кружењу небеских тела).

1674 - Потписивањем Вестминстерског уговора окончан је Енглеско-холандски рат, а Нова Низоземска (подручје Њујорка) припала је Енглеској.

1743 - Рођен је италијански композитор Луиђи Родолфо Бокерини, виртуоз на виолончелу, који је утицао на развој гудачких квартета као музичке форме и први компоновао музику за гудачке квинтете и квинтете за гудачке инструменте и клавир. Створио је око 500 дела у стилу рококоа, укључујући симфоније, концерте за виолончело, камерну и црквену музику.

1797 - Папа Пије VI потписао је са Наполеоном Бонапартом Толентински уговор, према којем су Болоња, Ромања и Ферара припале Француској.

1845 - Рођен је руски византолог и слависта Фјодор Иванович Успенски, професор универзитета у Одеси и Петрограду, дописни члан Српске краљевске академије, члан руске царске Академије, као и доцније совјетске. Од 1894. до 1914. руководио је Руским археолошким институтом у Цариграду. Био је плодан научник и аутор је најобимније и најсадржајније Историје Византијског царства.

1868 - Рођен је Тихомир Ђорђевић, српски етнолог и фолклорист, професор Београдског универзитета, члан Српске краљевске академије. После завршене београдске Велике школе и доктората у Минхену 1902. радио је као гимназијски и универзитетски професор. Објавио је око 700 студија, путописа, бележака и коментара о српским народним обичајима. Основао је и уређивао стручне часописе: "Караџић", "Етнографски зборник Српске краљевске академије". Дела: "Из Србије Кнеза Милоша", "Наш народни живот", "Природа у веровању и предању нашег народа", "Србија пре сто година", "Македонија", "О еснафима".

1875 - Умро је српски писац Коста Трифковић, комедиограф који је реалистички осликао нарави српске Војводине половином 19. века. Гимназију је учио у Новом Саду, Винковцима и Пешти, а након окончања поморске школе живео је као поморац 1862/3. Потом завршава студије права у Пожуну (сада Братислава) и ради у Пешти као чиновник, потом у Новом Саду као бележник и адвокат. Насупрот романтичарској херојској трагедији, неговао је прозну реалистичку комедију. Наставио је комедиографску традицију занемарену у српској литератури после Јована Стерије Поповића, али без Стеријине снаге и дубине. Дела: "Избирачица", "Мило за драго", "Младост Доситеја Обрадовића", "Школски надзорник", "Љубавно писмо", "Честитам", "Француско-пруски рат".

1892 - рођен је Тадија Сондермајер, пионир српске авијатике. Оснивач је "Аеропута" (Друштво за ваздушни саобраћај Аеропут) претече данашњег "Јат ервејза" и први наш ваздухопловни инжењер. Био је пилот-ловац и један од оснивача Аероклуба Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Након окончања гимназије у родном Београду, у Немачкој је започео студије архитектуре. Када је избио Први балкански рат пријавио се у Српску војску као добровољац. Постао је ваздухопловац 1916. на Солунском фронту. Прославио се историјским летом са пилотом Леонидом Бајдаком, на релацији Париз - Бомбај и натраг, од 20. априла до 2. маја 1927. непун месец пре чувеног Линдберговог лета Њујорк - Париз. Маршруту дугу 14.800 километара, прешли су у 15 етапа, за 11 дана, односно 89 сати ефективног лета. Приликом повратка, двојицу хероја на београдском (бежанијском) аеродрому свечано је дочекало око 50.000 Београђана. Одликован је низом српских и савезничких одликовања, међу којима су и Карађорђева звезда с мачевима, Златна медаља за храброст, Легија части.

1896 - Рођен је француски писац Андре Бретон. У психоанализи је видео средство за откривање уметничке истине. Покушао је да у првом и другом Надреалистичком манифесту 1924. и 1930. примени такав став на теорију уметности, створивши теоријску основу надреализма. Са француским писцима Лујом Арагоном и Филипсом Супоом основао је 1919. часопис "Литература", орган дадаистичког покрета. Влада у Вишију забранила је 1941. његову "Антологију црног хумора", после чега је избегао у САД. Вратио се 1946. и у Паризу је 1947. организовао Међународну надреалистичку изложбу. Дела: "Надреалистичка револуција", "Нађа", "Сјај земље", "Изгубљени кораци", "Праскозорје", "Фатаморгана", "Надреализам и сликарство".

1911 - Рођен је Никола Херцигоња, југословенски композитор и музиколог. Студирао је композицију на Музичкој академији у Загребу. Био је професор историје музике и музикологије на Музичкој академији у Београду од 1950. до 1975. Аутор је више од 300

музичких дела различитих жанрова - од монументалних музичко-сценских дела: сценски ораторијум "Горски вијенац", музичко-сценска визија "Планетаријум", опера-балет "Ставите памет на комедију", ораторијум "Јама", "Слуга Јернеј и његово право" па до масовних песама, попут Свечаних песама "Југославијо" и "Уз маршала Тита". Публиковао је и више од 200 музиколошких публицистичких радова у дневној и периодичној штампи као и на радију.

1918 - У Русији је декретом бољшевика забрањено приватно власништво над земљом, водом и природним добрима.

1920 - Рођен је Десимир Тошић, публициста, један од лидера Демократске странке. Рођен је у Белој Паланци недалеко од Пирота. Био је један од студентских првака Демократске странке уочи Другог светског рата и напада на Краљевину Југославију. Након рата живео је као политички емигрант у Француској и Великој Британији. Деценијама је уређивао емигрантски лист "Наша реч" (1948-1990). Вратио се у Србију 1990. и један је од оснивача обновљене Демократске странке. Извесно време био је и народни посланик. Дела: "О људима, есеји, записи, сећања", "Колективизација у Југославији", "Црква, држава, друштво", "Демократска странка 1920-1941".

1922 - У Загребу је изашао први број листа "Борба", иза којег је стајала илегална Комунистичка партија. Лист забрањен 13. јануара 1929. поново је излазио као орган КПЈ у Другом светском рату у Ужицу од 19. октобра до 27. новембра 1941. и у Босанској крајини од 1. октобра 1942. до 27. фебруара 1943. После ослобођења Београда, 15. новембра 1944. као орган КПЈ постао је дневни лист. Гласило српских социјалиста под именом "Борба" излазило је 1882/3 а Српска социјалдемократска партија издавала је 1910-1914 лист "Борба" које је био више теоријско-идеолошког карактера (укупно је изашло 85 свезака).

1924 - Рођен је амерички филмски глумац Ли Марвин, бриљантан тумач улога бруталних отпадника и људи са маргине друштва. Филмови: "Велика трка", "Команчероси", "Дванаест жигосаних", "Човек који је убио Либерти Валанса", "Кат Балзу" (Оскар), "Монти Валш", "Поинт Бланк", "Пакао Пацифика", "Убице".

1940 - Умро је српски политичар Љуба Давидовић, оснивач и својеврсни симбол Демократске странке. Био један од првака Радикалне партије, да би се касније са групом истомишљеника издвојио. Завршио је Филозофски факултет у Београду и био

добровољац у Српско-бугарском рату 1885. а 1901. основао је са Јашом Продановићем Самосталну радикалну странку, за чијег председника је изабран 1912. Први пут министар просвете постао је 1904. на том положају био је и од 1914. до 1917. у влади Николе Пашића и трећи пут 1918. Један је од твораца Крфске декларације. После стварања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1919. постао је председник новостворене Демократске странке, исте године председник владе, а други пут је владу Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца предводио 1924.

1942 - Јапански авиони су у првом нападу на Аустралију у Другом светском рату бомбардовали град Дарвин и оближњу војну базу. У нападу су погинула 243 Аустралијанца, потопљено је осам бродова и уништена су 23 авиона.

1945 - Америчке снаге су се у Другом светском рату искрцале на пацифичко острво Иво Џима, а после крвавих борби, од 22.000 Јапанаца само 212 најтежих рањеника предало се 26. марта 1945. док су Американци имали више од 6.800 мртвих.

1951 - Умро је француски писац Андре Жид, изузетан стилиста и творац низа антиконформистичких дела, добитник Нобелове награде за књижевност 1947. Дела: романи "Ковачи лажног новца", "Подруми Ватикана", "Пасторална симфонија", "Земаљска храна", путописи "Повратак из ШСР", "Путовање у Конго" и изузетно поетски "Дневник".

1952 - Умро је норвешки писац Кнут Хамсун, добитник Нобелове награде за књижевност 1920. Хамсун је био међу најмаркантнијим књижевним појавама у историји уопште. Његови романи, писани супериорним стилем, усредсређени су на психологију личности и прожети доживљајима природе и љубави. У окупираној Норвешкој током Другог светског рата подржао је владу коју су усталичили нацисти. После рата осуђен је за велеиздају, али у последњем делу, аутобиографији "На зараслим стазама", није исказао никакво кајање. Остала дела: романи "Глад", "Мистерије", "Пан", "Викторија", "Сањари", "Роса", "Под јесењом звездом", "Бенони", "Луталица свира са сордином", "Последња радост", "Деца времена", "Град Сегелфос", "Плодови земље", "Скитнице", "Жене крај студенца", "Последње поглавље", "Аугуст", "Али живот живи".

1959 - Велика Британија, Грчка и Турска потписале су у Лондону споразум о независности Кипра.

1976 - Исланд је прекинуо дипломатске односе са Великом Британијом после неуспешних преговора две земље о праву на рибарење у спорним водама.

1977 - У Букурешту је потписан југословенско-румунски споразум о даљем заједничком коришћењу Дунава и изградњи хидроцентрале "Ђердап 2".

1991 - Борис Јељцин је затражио оставку председника Совјетског Савеза Михаила Горбачова, тврдећи да је он жртвовао реформе да би повећао личну власт.

1992 - У Јужној и Северној Кореји ступили су на снагу споразуми о забрани нуклеарног оружја на корејском полуострву.

1993 - Поред обала Хаитија у олуји је потонуо ферибот и од око 1.500 путника и чланова посаде спасло се само 285 људи.

1999 - Убијен је верски вођа ирачких шиита велики ајатолах Мохамад Садек ел Садр. Том приликом страдала су и његова два сина.

1999 - "Нећемо дати Косово и Метохију ни по цену бомбардовања" - биле су речи тадашњег председника СРЈ Слободана Милошевића у разговору са представницима скупштине Кипра, поводом претњи бомбардовањем уколико не буде дозвољена страна окупација тог дела Србије.

2003 - У до тада најгорој авионској несрећи у Ирану, на југоистоку те земље срушио се војни транспортни авион типа "Иљушин 76" са припадницима иранске Револуционарне гарде и 18 чланова посаде, што није преживео нико од 276 особа у летелици.

2007 - У подметнутом пожару који је захватио два вагона једног експресног воза на

северу Индије, живот је изгубило најмање 64 путника. До несреће је дошло код града Панипата, у индијској држави Харијана, а воз се кретао од главног града Индије ка граници са Пакистаном (Делхи-Лахоре).

2008 - Умрла је руска балерина Наталија Бесмертнова, примабалерина московског Бољшој театра од 1961. до 1995. Била је дипломац Московског кореографског училишта а доцније првакиња балета најпознатијег руског театра где је доспела још као ученица знамените балетске школе. Најзапаженија је по ролама у балетима: "Спартак" (Фригија), "Ромео и Јулија", "Легенда о љубави", "Иван Грозни" "Златни век", "Ангара". Након одласка са сцене у Бољшој театру је у својству педагога. Носилац је бројних награда међу којима је награда Париске балетске академије "Ана Павлова", Лењинова награда, имала је и звање Народног уметника Совјетског Савеза.

2013 - Умро је Динко Туцаковић, редитељ и дугогодишњи управник Музеја кинотеке. Био је филмски редитељ, сценариста, теоретичар и историчар филма, предавач на Факултету драмских уметности. Дела: филмови "Шест дана јуна", "Држава мртвих" (коаутор), "Доктор Реј и ђаволи", серија "Срби у Холивуду".

2014 - Немачки научници извели су до тада најпрецизније мерење масе електрона. Према прорачуну немачких научника, који је 13 пута прецизнији од претходних покушаја, електрон има 0.000548579909067 јединица атомске масе.

(РТВ)